

nél; — A matematikai feladatok megoldásánál mutatóközi analízis és szintézis, mint a képesség szerinti individuális különbségek indikátora a felső iskola 7. osztályában.

A kiadványt lezáró irodalom az NDK-ban és az NSZK-ban 1957—65-ig megjelent nemzetnyelvű könyvnyelvi adatokat tartalmazza.

UJCSNÉ ORBÁN MAGDA, OPK

AZ ELMÉLET ÉS A GYAKORLAT KAPCSOLATA A PEDAGÓGIÁBAN

SAYLER, WILHELMINE: Das Verhältnis von Theorie und Praxis in der Pädagogik. Eine systematische Untersuchung. München, Basel, 1967, Reinhardt Verl. 289 p.

A szerző a nyugatnémet Eichstätt város pedagógiai főiskoláján a pedagógia és a pszichológia professzora. Könyve a felsőoktatás „geaggregeerde” tudományos fokozatnak — melynek megfelelő magyar elnevezése nincs — elnyerésére benyújtott disszertáció, amely a Leuveni (Belgium) Egyetem Pedagógiai és Pszichológiai Intézete kiadványainak egy kötete.

A szerző az idealista tudomány szemlélet talaján állva veti fel az elmélet és a gyakorlat egymáshoz való viszonyának szinte mindent átfogó kérdését, amely — mint kitűnik — nemcsak a pedagógiai, hanem általában a kapitalista társadalom megoldatlan kérdése is egyúttal. A megnyugtató feleletet mindmáig nem fogalmazták meg, mert „önhittség”, „gőg” és „sértődöttség” gátolja az elfogulatlan eszme-futtatást és akadályozza az őszinte feleletadást. A gátló körülményeket elemezve a szerző megállapítja, hogy éppen a pedagógia elméletének és gyakorlatának egymáshoz való viszonylatában mindenki érzi a feszülő ellentéteket, legfőképpen pedig azt, hogy az elmélet valamiképpen elszakad a gyakorlattól, mert az alapvető kérdés — a valóság komplex felfogása és értelmezése — háttérbe szorul, helyette előszeretettel foglalkoznak azzal, aminek lennie kellene, és így uralkodóvá válik valamely „ideál” elemzés, ami eleve elszakítja egymástól a két végső tényezőt, minek következtében az elmélet és a gyakorlat egységének realitása elvész. Torzítva tükröződik mind az elmélet, mind a gyakorlat. Mindehhez hozzájárul a pedagógiai fogalmak tisztázatlansága, sokféle értelmezése, ami a megállapítások egyértelműségét kizárja. A szerző kritikai észrevételeit a rendszeres vizsgálat hiányának megemlítésével zárja, ami őt legfőképpen műve megírására készítette.

Az elmélet és a gyakorlat kérdését a pedagógiában NICOLAI HARTMANN szerint értelmezi. Vizsgálódásai az így felfogott problémára irányulnak, melyet nem a történetiség, hanem a rendszerezés aspektusa határoz meg.

A szerzőt elsősorban az áttekinthető rendszer megalkotásának és az egyértelmű terminológia létrehozásának szándéka vezeti.

A megoldásra váró feladatok között legfontosabbnak tartja a pedagógia körének tisztázását, továbbá annak a jelentéstartalomnak a kifejtését, amely az ő szemlélete szerinti

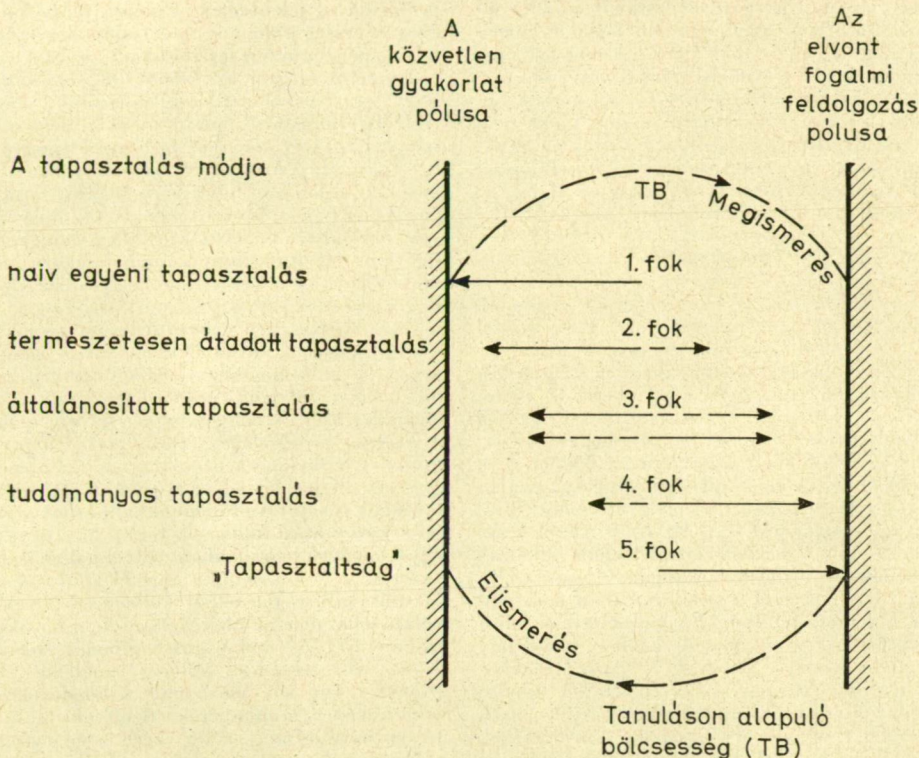
„pedagógiai elmélet” és „gyakorlat” fogalmaköréhez hozzátartozik, és a kettő közötti „feszültség-tartalom” elemzését.

A harmadik fejezet címe: A fogalmak. A szerző terminológiai tájékoztatása azzal a számdékkal, hogy az elmélet és a gyakorlat fogalmát vizsgálat tárgyává tegye, bemutassa, kiélezze a különbségeket, az ellentétes nézeteket, az azonosságokat, hogy a közös nyelv, az egyértelmű fogalomhasználat kifermálását elősegítse, és a lehetőség szerint kizárjon minden más tudományterülettel szembeni esetleges elfogultságot. Bemutatja a következő szemléletmódokat és tudományterületeket: A fenomenológiai-pszichológiai aspektust; A tudományelméleti aspektust; Az etimológiai aspektust; A szűkebb értelemben vett filozófiai nézőpontot (Aristotelestől—Kantig); végül összeveti és összefoglalja a konzekvenciákat. Mindezzel a további vizsgálódások alapjául szolgáló terminológiai gyűjteményt bocsát az olvasó rendelkezésére.

A negyedik és az ötödik fejezetben a probléma részletes kifejtése következik önállóan a gyakorlat, majd az elmélet szempontjaiból kiindulva. Fejtegetései horizontját problémátörténeti áttekintésekkel úgy tágítja, hogy fő célját, a rendszerezést, állandóan szem előtt tartja.

Ezekben a fejezetekben a kérdésfeltevés módját az a nézőpont jellemzi, mely szerint a „tisztá” nevelői-praxis csupán gondolati konstrukció. A nevelés gyakorlata a valóság számtalan rétegébe ágyazódik bele és azt át meg átszövi. Az így felfogott valóságban szerepet játszanak a szubjektív tényezők, melyeknek mélysége igazi valójukban soha nem mérhető, beletartoznak a különböző struktúrájú közösségek direkt és indirekt nevelőhatásukkal, a nevelési folyamat, amely befolyásolja a gyakorlatot és végül a nevelő képzettsége és felkészültsége.

Az elmélet nézőpontjából való vizsgálódást az ötödik fejezet tartalmazza, melynek célja az elméletnek önmagában és a gyakorlathoz való viszonylatában történő vizsgálata. Az elmélet fénye a valóság szikrájától villan fel, de nemcsak a megfogható, a tapintható valóságtól, hanem attól is ihletve, ahogy a valóságnak valamiképpen lennie kellene. Így már a gondolat keletkezésének első percében a „lét” és a „valamilyenné levés” közötti feszültség

realizálódik, amely feszültség az elmélet és a gyakorlat legmagasabb szintjén is fennáll. GOETHE-re hivatkozva teszi állítását még szemléletesebbé, aki szerint minden észrevétel szemléletté válik, minden szemlélet gondolkodáshoz vezet, minden elmélkedés összefüggéseket hoz létre, végül is azt mondhatjuk, hogy a világ dolgainak első figyelmes felfogásától eljutunk az elméleti meggondolásig.

A szerző elképzelését a következő „durva” vázlat érzékelteti, melynek egyúttal az is feladata volna, hogy bemutassa mindazokat a megismerési szinteket, amelyeket a nevelés-

tudományban meg lehet különböztetni, mely egyúttal az elmélet és gyakorlat, a lét és a valamilyenné levés közötti feszültséget is érzékelteti valamint azt, hogy mindegyik feltételezi az előzőt és a következőt.

A kiadványt gondosan szerkesztett tárgymutató, terjedelmes irodalomjegyzék és tizenegyoldalas szemelvénygyűjtemény zárja le; ebből a szocialista pedagógia tudományelméletének és gyakorlatának, valamint neveléstörténetének képviselő teljességgel hiányoznak.

UJCSNÉ ORBÁN MAGDA, OPK

A NEVELÉSÜGY VILÁGVÁLSÁGA

PHILIP H. COOMBS: The World Educational Crisis. A Systems Analysis. — New York—London—Toronto, 1968. Oxford University Press. 241 l.

Iskoláink távolról sem optimális határfokáról, lemaradásáról a gyorsuló idő sodrában sok szó esik, s e könyvben a „nevelésügyi világválság” diagnózisát sem habozik felállítani PH. H. COOMBS, az Unesco párizsi Nemzetközi Közoktatástervezési Intézetének (International Institute for Educational Planning)

igazgatója (előzőleg amerikai közgazdaság-professzor és oktatásügyi vezető). A szerző mondanivalójára felfigyelni mindenképpen érdekes, mert először is az Unesco-apparátus gazdag tényanyagát és tapasztalatait használja fel elemzéseiben (anélkül, hogy bármilyen hivatalos álláspontot képviselne); másodsor,